

Tilmæli frá Havstovuni

um fiskiskapin undir Føroyum í fiskiárinum 2012/2013

Havstovan, 15 juni 2012

Fiskimálaráðið

att.: Jacob Vestergaard, landsstýrismaður
Bókbíndaragøta 8
Postsmoga 347
FO-110 Tórshavn

Tilmæli frá Havstovuni 15. juni 2012

Við støði í §22 Stk. 2 í lógini um vinnuligan fiskiskap hevur Havstovan hesi tilmæli um fiskiskapin undir Føroyum í fiskiárinum 2012/2013:

- a) Fiskidagatalið hjá skipabólkunum í dagaskipanini, ið serliga fiska tosk og hýsu, t.e. bólkar 3, 4 og 5, eigur at verða skorið niður við 20% av teimum tillutaðu døgnum í farna fiskiári (2011/2012) sum liður í eini ætlan yvir fleiri ár at stilla veiðutrýstið rætt.
- b) Fiskidagatalið hjá bólki 2, ið serliga fiskar upsa, kann verða tað sama sum í 2011/2012.
- c) Eingin vinnuligur fiskiskapur verður loyvdur á Føroyabanka grynri enn 200 m.
- d) Serligu gýtingarfriðingarnar fyri tosk á landgrunninum og upsa undir Føroyum eiga at galda fyri allar veiðuhættir.
- e) Fyri at verja teir yngstu árgangirnar av serliga toski, mælir Havstovan til at halda fram við at friða smáfiskaleiðir.
- f) Fyri at minka veiðutrýstið á serliga hýsu verður mælt til at friða eina leið vestanfyri og eina leið eystanfyri fyri allan vinnuligan fiskiskap eftir hýsu og toski; friðingarnar eiga í fyrstu at løgu at vera galdandi í 2-3 ár.
- g) Mælt verður til at innføra ein veiðusetning, ið byggir á lívfrøðilig tilvísingarvirði, og ið greitt sigur, hvat skal gerast, um stovnarnir minka niðurum eina minstustødd.

Grundgevingar

Ráðgevingin hjá Havstovuni tekur støði í stovnsmetingunum av botnfiski hjá Havstovuni/ICES í 2012 (Skjal 1) og í ráðgevingini hjá ICES í 2012 (Skjal 2).

Ráðgevingin hjá ICES fyri komandi ár er í stuttum:

Toskur á Landgrunninum: Gýtingarstovnurin hevur verið sera lítil síðani 2005, og hóast í spakuligum vøkstri, er hann enn nær minsta markinum fyri, hvat ið er ráðiligt. Veiðutrýstið hevur verið í minking síðani 2002, men er enn ov høgt. Tilgongdin seinastu árinum hevur verið undir miðal.

ICES mælir til at minka veiðutrýstið við 63% í mun til miðal veiðutrýstið seinastu 3 árin niður á ikki meira enn 16%.

Toskur á Føroyabanka: Stovnurin hevur verið sera illa fyri í nógv ár, eingi tekin eru um, at hann er í menning, og sama ráðgeving, sum hevur verið givin síðani 2008, verður givin fyri komandi ár: *Eingin toskafiskiskapur eigur at verða loyvdur á Føroyabanka, fyrr enn yvirlitstrolingarnar hjá Havstovuni vísa, at toskastovnurin er komin fyri seg aftur.*

Hýsa undir Føroyum: Gýtingarstovnurin er sera illa fyri, hann hevur søguliga ongantíð verið so lítil sum nú, og síðani 2010 er hann mettur undir minstamarkinum fyri, hvat er ráðiligt. Veiðutrýstið er beint oman fyri tilrádda veiðutrýstið, men av tí at tilgongdin síðan 2003 hevur verið væl undir miðal, so vil gýtingarstovnurin sjálvt við ongari veiðu halda seg undir minstamarkinum. *ICES endurtekur ráðgevingina frá í fjør og sigur, at eingin beinleiðis fiskiskapur eigur at verða, og at hjáveiðan í fiskiskapinum eftir øðrum stovnum eigur at vera so lítil, sum gjørligt. Neyðugt er við eini ætlan fyri, hvussu stovnurin kann koma fyri seg aftur (“Recovery plan”).*

Upsi undir Føroyum: Gýtingarstovnurin er minkaður munandi síðani 2006, men er enn hampuliga væl fyri. Veiðutrýstið er minkað síðani 2009, men er enn oman fyri tilrádda veiðutrýstið. Tilgongdin seinastu árin hevur verið yvir miðal. *ICES mælir til at minka veiðutrýstið við 44% í mun til miðal veiðutrýstið seinastu 3 árin niður á ikki meira enn tilrádda veiðutrýstið upp á 22%.*

Í §2 í lógini um vinnuligan fiskiskap verður m.a. sagt: “Dentur verður lagdur á, í umsitingini av hesi lóg, at varðveita tilfeingið og at troyta og gagnnýta hetta burðardygt á skilabesta hátt, lívfrøðiliga og búskaparliga”. Skipanarnevndin sigur í frágreiðing frá 8. feb. 1996, at “stovnsrøktarendamálið er rokkið, um gýtingarstovnurin er oman fyri ávísa minstustødd, og veiðutrýstið síðani er so, at umleið ein triðingur av stovninum verður veiddur á hvørjum ári”. Havstovan tekur undir við, at tað er avgerandi at halda gýtingarstovnunum oman fyri eina minstustødd, og at veiðutrýstið verður stillað so, at veiðan er burðardygg og samstundis, at sum mest fæst burtur úr stovnunum. Hetta er grundarsteinur í okkara ráðgeving. Um gýtingarstovnar minka niður um ásettu minstustøddina, eigur ein ætlan at fyriliggja, sum sigur, hvørji tiltøk eiga at verða sett í verk, fyri at fáa gýtingarstovnar at koma fyri seg aftur (sí niðanfyri). Uppskot til eina umsitingarætlan er gjørt, og tað verður væntandi viðgjørt saman við vinnuni og mynduleikunum í næstum.

Ein styrki hjá einari dagaskipan er m.a., at um dagatal og aðrar reguleringar eru ásett rætt, so slepst undan á hvørjum ári at gera broytingar. Havstovan hevur tó, síðan dagaskipanin kom í gildi, víst á, at dagatalið (og flotin) alla tíðina hevur verið ov høgt. Umráðandi í eini dagaskipan er, at dagatalið er ásett so, at ikki ov ógvísleg sveiggj henda í veiðutrýstinum ár undan ári. Hetta 15-ára skeiðið hevur víst okkum, at veiðutrýstið okkurt árið hevur verið nærum dupult so stórt sum ætlað, meðan tað einstøk onnur ár hevur verið ájavnt ella minni enn hægsta tilrádda markið. Nakað av hesum stavar frá serligum umstøðum í náttúruni, sum greitt er frá niðanfyri. Menningin í m.a. tøkni ger harumframt, at skipini so líðandi gerast effektivari.

Veiðutrýstið verður eisini ávirkað av umstøðunum í havumhvørvinum. Serliga eru tað veiðuevnini hjá línu, ið verða ávirkað. Í árum við góðum gróðri er nógv føði hjá fiskinum, og hann tekur ikki so væl línu. Er gróðurin hinvegin lítil, er minni til av føði, og tá tekur hann nógv betri línu. Av tí, at skipanin við stongdum leiðum er gjørd soleiðis, at tað mesta av toskinum og hýsuni verður veitt við

húki, er veiðutrýstið á tosk og hýsu tengt at gróðurinum og harvið skiftandi, hóast dagatalið er tað sama. Hetta merkir, at ringt er at stýra veiðutrýstinum við bert at nýta fiskidagar.

Síðani fiskidagaskipanin bleiv sett í verk, hevur Løgtingið samtykt stórar skerjingar í fiskidøgum fyri at koma nærri einum hóskaði veiðutrýsti. Síðani 2004 er tillutaða fiskidagatalið í skipabólkunum 3, 4 og 5 minkað niður í eina helvt, og fyri bólkarnar 1 og 2 eru 40% av tillutaðu fiskidøgum tiknir burtur. Serliga tey bæði seinastu fiskiárini eru stór inntriv gjørd, við niðurskurðum upp á tilsamans 32% fyri bólkarnar 3, 4 og 5 og 10% fyri bólk 2.

ad a)

Hetta verður mett neyðugt, hóast stórir niðurskurðir eru gjørdir tey seinastu tvey fiskiárini, av tí at tilgongdin av nýggjum árgangum til stovnarnar er minni enn væntað.

Lívfrøðiliga hevði verið best at banna allari veiðu eftir hýsu, men tað vildi elvt til, at næstan allur flotin varð lagdur. Hýsustovnurin hevur ongatið verið minni enn nú, er væl undir bæði $B_{MSYTrigger}$ og enntá veruliga minstamarkið B_{lim} , og framskrivingar vísa, at har fer hann at halda sær næstu 2 árin sjálvst við ongum fiskiskapi.

Fyri tosk vísa tær nýggjastu framskrivingarnar, at sjálvst við ongum fiskiskapi, so vil toskastovnurin halda seg undir minstamarkinum ($B_{MSYTrigger}$) komandi 2 árin.

Tilráðingin hjá ICES tekur støði í MSY-regluni sum sigur, at tá stovnarnir eru heilt smáir, eigur eitt serliga lágt veiðutrýst at vera, meðan stovnarnir byggja eg upp. ICES mælir til ein niðurskurð í veiðutrýstunum fyri tosk uppá 63%. Lívfrøðiliga er hetta tað rætta at gera, men samfelagsliga er tað sera torført. Tilmælið hjá ICES tekur eisini støði í, at eingin umsitingarætlan er sett í gildi fyri Føroyar. Um ein umsitingarætlan í tráð við MSY regluna hevði verið sett í gildi, hevði ráðgevingin hjá ICES helst havt hetta við í ráðgevingini.

Myndugleikarnir í Føroyum hava sett arbeiði í gongd at gera eina umsitingarætlan fyri Føroyar, sum stigvíst skal tillaga umsitingina av toski, hýsu og upsa ímóti MSY-regluni og lívføðiliga burðardyggum fiskiskapi í seinasta lagi í 2015, Tilmælið frá Havstovuni tekur støði í hesum, og tað er umráðandi, at umsitingarætlanin verður sett í verk sum skjótast.

Tann tilmælti niðurskurðurin í fiskidøgum uppá 20% fyri skipabólkar, ið serliga royna eftir toski og hýsu, skal síggjast í ljósinum av einari stigvísari tilgongd ímóti MSY-umsiting í seinasta lagi í 2015 og eigur at verða framdur saman við tíðaravmarkaðari friðing av innaru leiðum, fyri at verja smáan tosk (e) og tíðaravmarkaðari friðing av hýsuleiðum (f)., Báðar hesar økisfriðingar hava eisini eina ávísa minking í veiðutrýstinum við sær.

Tað er vanlig eitt tætt samband millum gróðurin í sjónum og samanløgdu náttúrligu framleiðsluna (tal faldað við vøkstri) hjá toski, hýsu og upsa. Gróðurin var góður í 2008-2010, og tí varð væntað, at bæði toska- og hýsustovnurin fóru at vaksa. Tað hendi ikki, og er tað møguliga tí, at onnur fiskasløg undir Føroyum í staðin hava fingið ágóðan av hesum gróðri. Leggjast skal aftrat, at vøksturin hjá tí vaksna fiskinum hevur verið í lagi, men tað er tilgongdin, ið hevur svikið.

Gróðurin í 2011 var væl undir miðal, og fyribils sær út tað til, at gróðurin í ár eisini verður undir miðal.

ad b) Bólkur 2 fiskar bert tosk og hýsu sum hjáveiðu. Havstovan er samd við ICES í, at veiðutrýstið á upsa er ov høgt, og eigur at minkast. Men hetta nýtist ikki at verða longu komandi ár, av tí at

gýtingarstovnurin er hampuliga væl fyri og helst vil halda sær oman fyri B_{MSY} trigger næstu 2 árinum við verandi veiðutrýsti (sí tó ad g) niðanfyri).

ad c) Toskastovnurin á Føroyabanka er á sama støði sum seinast í 1980-árunum og fyrst í 1990-árunum. Tá varð Bankin friðaður, og tað tók bert fá ár at fáa toskastovnin at koma fyri seg aftur. Hesin toskurin veksur skjótt, so stovnurin kann koma skjótt fyri seg aftur, um góð tilgongd er, og fiskurin fær frið. Í friðingini, sum nú er, tekur uppbyggingin av stovninum longri tíð, og seinasta kanningin í vár hjá Havstovuni vísti eingi tekin um nakran bata.

ad d) Í gýtingartíðini stendur fiskurin sera tættur, og tí verður hann lættari veiddur, og veiðutrýstið økist samsvarandi.

ad e) Toskur veksur upp inni við land, og tað er sera umráðandi fyri at fáa stovnin at vaksa aftur, at tann smái fiskurin fær so nógvan frið sum gjørligt, so at hann kann seta til tann vaksna stovnin. Havstovan hevur seinasta árið kannað tær innaru leiðirnar, og verða úrslit frá hesum kanningum tøk við ársenda í 2012. Havstovan mælir til fyrbils at halda fram við teimum økisfriðingum, ið hava verið í gildi hetta fiskiárið, og at málið verður tikið upp aftur seinni, møguliga í sambandi við møguligar tíðaravmarkaðar friðingar av hýsuleiðum, sí ad f) niðanfyri.

ad f) Hugsað verður her serliga um leiðir, har yvirlitstrolingarnar við Magnusi Heinasyni hava víst, at lutfalsliga nógv er av hýsu, hóast stovnurin er lítil. Mælt verður til, at Havstovan saman við vinnumboðum og Veiðueftirlitinum fundast um hetta mál og vónandi í felag koma til eina niðurstøðu, um leiðir skulu friðast, og um so er, hvar leiðirnar skulu vera.

ad g) Havstovan endurtekur tilmælið frá í fjør, at tað fyri føroysku botnfiskastovnarnar verður gjørdur ein víðkaður veiðusetningur (á enskum: "Management plan") við endurskoðaðum tilvísingarvirðum (á enskum: "Reference points") og greiðum reglum fyri, hvat skal gerast, um stovnar gerast minni enn ráðiligt ("recovery plan"); alt hetta skal grundast á vísindaligar kanningar/arbeiði og vera í tráð við ráðgeving frá ICES. Um hetta verður gjørt, so skuldu eingir trupulleikar verið við eitt nú at fáa føroyskan botnfiskiskap góðkendan sum burðardyggan, t.d. MSC góðkenning. Mælt verður til, at veiðusetningurin skal byggja á ta sonevndu MSY (Maximum Sustainable Yield) regluna, ið ikki bert hevur til endamáls at tryggja, at stovnarnir verða veiddir burðardygt, , men samstundis skal tryggja, at tað varandi kann veiðast sum mest burtur úr stovnunum (sí Skjal 2 og 3).

Havstovan hevur saman við umboðum fyri vinnuna og Fiskimálaráðið verið við til at gera eitt upplegg til slíka umsitingarætlan. Ætlanin er latin Fiskimálaráðnum, og umráðandi er, at hon verður viðgjørð av avvarandi myndugleikum, politikarum og vinnu sum skjótast (skjal 3).

Ætlanin leggur upp til, at ongar reguleringar í dagatali eru neyðugar í 2012-2013, tí stórar skerjingar hava verið í tillutaða dagatalinum seinastu 2 árinum, og tað tekur tíð at ávísa, hvørja ávirkan hesar skerjingar hava á stovnarnar. Tey næstu árinum skal veiðutrýstið minkast líðandi til eitt støði, sum ICES mælir til. Eisini verður sagt í upplegginum, at um tað í tillagingartíðini vísir seg, at støðan er verri enn mett, skulu tiltøk setast í verk. Havstovan metir nú, at tíverri er neyðugt við munandi skerjingum í fiskiskapinum eftir toski og hýsu. Orsøkin til tað er, at fyri bæði tosk og serliga fyri hýsu eru stovnsmetingar og útlit í 2012 munandi daprari enn í 2011. Ikki er neyðugt við skerjingum í beinleiðis fiskiskapi eftir upsa fyri komandi fiskiár, men ein niðurskurður í dagatali upp á eini 5-10% hevði gjørt tað lættari at røkka málinum um, at veiðutrýstið skal vera ájavnt F_{MSY} í 2015.

Viðmerkingar

Føroyar hava valt at skipa fiskiskapin eftir botnfiski við einum mest loyvdum tali á fiskidøgum og við stongdum leiðum, serliga gýtingarfríðingar og fyri at skilja húk og trol at. Skipanin hevur víst seg at hava fleiri fyrimunir í mun til aðrar skipanir, men hon hevur enn ikki megna sína høvuðsuppgávu, nevnliga at stilla veiðutrýstið rætt. Orsøkirnar eru fleiri:

- Frá byrjan vóru alt ov nógvir dagar inni í skipanini
- Fiskiførini eru blivin effektivari, soleiðis at teir framdu niðurskurðirnir í tali á fiskidøgum ikki hava virkað eftir ætlan
- Náttúruviðurskiftini eru ímóti. Hetta er eftir øllum at døma ein høvuðsorsøk til, at tilgongdin av nýggjum árgangum av toski og hýsu hevur verið vánalig nógv ár á rað. Síðani 2003 hevur bert ein árgangur av miðal stødd sett til toskastovnin, og allir hinir árgangirnir hava verið smáir. Uppaftur verri er við hýsu, har bert smáir árgangir hava sett til stovnin síðani 2005. Tá so er, er torført at hava stórar stovnar, sjálvt við lítlum fiskiskapi.
- Økingin í veiðuevni hjá t.d. línu og trolu eru møguliga so stór, at hon hevur klárað at mótarbeitt niðurskurðum í fiskidøgum.

Øll árin, síðan skipanin bleiv sett í verk, hevur avlop verið í samlaðu fiskidøggunum eftir toski og hýsu. Í einstøkum skipabólkum hava skip tó brúkt allar dagarnar.

Hóast bert 52% av fiskidøggunum í 2008/2009, 66% av fiskidøggunum í 2009/2010 og 62% av fiskidøggunum í 2010/2011 vórðu nýttir, so hava veiðutrýstini eftir toski verið ov høg. Eftir øllum at døma leypa dagar eisini av í verandi fiskiári.

Afturlítandi á árin, stovnsmetingar hava verið undir Føroyum (síðan 1957-61), hevur miðalveiðan av toski á Landgrunninum, toski á Føroyabanka og hýsu og upsa undir Føroyum verið ávikavist 23 tús., 2 tús., 16 tús. og 37 tús. tons. Tað er einki, ið bendir á, at tað kunnu fiskast fleiri tons við fleiri fiskidøgum ella við meira reiðskapi. Heldur er tað so, at í hvussu er sama tonsatal kann verða veitt við væl minni roynd enn teirri, ið vit hava í dag.

Tað, at minka veiðutrýstið, er ikki tað sama sum, at veiðan fer at minka. Um veiðutrýstið verður minkað, minkar veiðan ta fyrstu tíðina, men síðan kann væntast, at veiðan í tonsum sum heild verður tann sama ella helst størri, og at færri og størri fiskar verða veiddir. Og tað hevur nógvar fyrimunir. Teir gýta fleiri og størri rognkorn yvir langa tíð, og hevur hetta vanliga við sær, at móguleikarnir at yvirliva hjá larvum og yngli verða størri enn annars. Umframt eru teir betri egnaðir bæði í framleiðsluni og viðvíkjandi fiskaprísi, so at meira fæst burturúr enn við einum ov stórum veiðutrýsti. Eisini kann væntast, at sveiggini í veiðuni ár undan ári verða smærri, hetta serliga tí, at nógvir árgangir koma at vera í stovninum.

Tilgongd av ungum fiski inn í vaksna stovnin er ymisk ár um annað. Summi ár er tilgongdin góð, onnur ár verri. Við harðari roynd verður fiskiskapurin góður tey árin, tá tilgongdin er góð. Men

samstundis verður lítið og einki eftir til árinu, tá tilgongdin ikki er so góð, og heldur ikki verða vakstrarevnini hjá fiskinum nýtt til fulnar. Úrslitið verður samanum tikið, at minni kemur uppá land, og sveiggini millum góð og ring ár verða ov ógvuslig.

Seinastu 20 árinu hevur fiskiskapurin eftir toski og hýsu hevur verið munandi meira ójavnur, enn hann var í eldri tíðum. Orsøkin er, náttúruviðurskiftini hava verið so skiftandi, men líkt er til, at høga veiðutrýstið ger, at sveiggini í tilgongd gerast størri, enn tey annars høvdu verið.

Niðurskurðirnir í fiskidøgum, sum Løgtingið hevur samtykt, serliga hesi seinastu tvey árinu, eru stig rætta vegin ímóti burðardyggari umsiting av okkara fiskastovnum. Tíverri hava náttúruviðurskiftini verið ímóti okkum seinastu árinu. Tilgongdin av toski og hýsu hevur verið vánalig fleiri ár á rað, og stovnarnir eru minkaðir nógv, hóast veiðan í tonsum hevur verið lítil. Tí er neyðugt at taka tung tøk fyri at fáa toska- og hýsustovnarnar at koma fyri seg aftur.

Tilfar

Hetta tilmælið er grundað á:

- 1) Report of the North-Western Working Group 2012, 26 April – 3 May 2012. ICES C.M. 2012/ACOM:7. Grundarlagið fyri ráðgevingini hjá bæði ICES og Havstovuni, m.a. ein lýsing av umhvørvi og fiskiskapi, hagtøl fyri veiðu og roynd, tilfar frá vísindaligum kanningum og stovnsmetingin av einstøku stovnunum (á enskum) (sí www.ices.dk). Hjálagt sum Skjal 1.
- 2) The Faroe Plateau Ecosystem. ICES 2012: Ráðgevingin hjá ICES (á enskum) (sí www.ices.dk). Hjálagt sum Skjal 2.
- 3) Umsitingarætlan fyri toska-, hýsu- og upsastovnarnar í føroyskum sjógvi. Upprit latið Fiskimálaráðnum í oktober 2011.

Havstovan, 15-06-2012

Eilif Gaard, stjóri